Mahmudxo‘ja behbudiyning o‘zbek teatri va dramaturgiyasi rivojidagi o‘rni

Umidabonu Egamnazarova
San'atshunoslik ta'lim yo'nalishi II bosqich talabasi

Dilafruz Dosjanova
Ilmiy rahbar

Annotatsiya. Ushbu maqolada jadid adabiyoti va ma’rifatparvarlik harakatining yirik namoyandasi Mahmudxo‘ja Behbudiyning o‘zbek teatri hamda dramaturgiyasi rivojidagi o‘rni yoritiladi. Muallifning “Padarkush” dramasi misolida milliy teatr san’atining shakllanish bosqichlari, sahna madaniyatining taraqqiyoti hamda dramaturgiyada ijtimoiy-ma’rifiy g‘oyalarning aks etishi tahlil qilinadi. Behbudiy o‘z asarlari orqali xalqni ilm-ma’rifatga, zamonaviy fikrlashga va milliy uyg‘onishga da’vat etgan. Maqolada uning teatrni jamiyat taraqqiyotining muhim vositasi sifatida baholagani hamda o‘zbek dramaturgiyasining rivojiga qo‘shgan hissasi ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: Mahmudxo‘ja Behbudiy, jadidchilik, o‘zbek teatri, dramaturgiya, “Padarkush”, ma’rifatparvarlik, milliy uyg‘onish, sahna san’ati, jadid adabiyoti, teatr madaniyati.

Annotation. This article discusses the role of Mahmudkhoja Behbudi, a prominent representative of Jadid literature and enlightenment movement, in the development of Uzbek theater and dramaturgy. Using the drama “Padarkush” as an example, the article analyzes the formation of national theatrical art, the progress of stage culture, and the reflection of socio-educational ideas in dramaturgy. Through his works, Behbudi called people to enlightenment, modern thinking, and national awakening. The article also scientifically explains his evaluation of theater as an important means of social development and his significant contribution to the growth of Uzbek dramaturgy.

Keywords: Mahmudkhoja Behbudi, Jadidism, Uzbek theater, dramaturgy, “Padarkush”, enlightenment, national awakening, stage art, Jadid literature, theater culture.

XX asr boshlarida Turkiston hududida yuz bergan ijtimoiy-siyosiy va madaniy o‘zgarishlar milliy adabiyot hamda san’at taraqqiyotiga kuchli ta’sir ko‘rsatdi. Ayniqsa, jadidchilik harakati namoyandalari xalqni ilm-ma’rifatga chorlash, milliy ong va tafakkurni uyg‘otish yo‘lida samarali faoliyat olib bordilar. Ana shunday buyuk ma’rifatparvarlardan biri Mahmudxo‘ja Behbudiy bo‘lib, u o‘zbek dramaturgiyasi va teatr san’atining shakllanishida muhim o‘rin egallaydi. Behbudiy nafaqat jadid adabiyotining yirik vakili, balki milliy teatr asoschilaridan biri sifatida ham xalqimiz madaniy tarixida alohida ahamiyat kasb etadi[8].

O‘zbek teatrining taraqqiyot bosqichlari haqida so‘z yuritilganda, avvalo, Mahmudxo‘ja Behbudiyning ijodiy faoliyati tilga olinadi. Chunki aynan uning “Padarkush” dramasi o‘zbek dramaturgiyasining dastlabki namunalaridan biri sifatida milliy sahna san’ati rivojiga yangi yo‘nalish olib kirgan edi. Ushbu asar orqali muallif jaholat, nodonlik, tarbiyasizlik kabi illatlarni keskin tanqid qilib, yoshlarni ilm olishga va zamonaviy dunyoqarashni shakllantirishga da’vat etdi. Shu jihatdan Behbudiy dramaturgiyasi faqat badiiy hodisa bo‘lib qolmay, balki ma’rifiy va ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lgan muhim vosita vazifasini ham bajardi.

Jadid teatrining yuzaga kelishi xalq ongini uyg‘otishda muhim omil bo‘ldi. Teatr tomoshalari orqali xalq hayotidagi muammolar sahnada jonli tasvirlanib, tomoshabinlarni fikrlashga undadi. Behbudiy teatrni “ibratxona” deb baholab, uni jamiyatni ma’naviy jihatdan yuksaltiruvchi kuch sifatida ko‘rdi. Uning sahna asarlarida millat ravnaqi, yosh avlod tarbiyasi, zamonaviy bilimlarning zarurligi kabi dolzarb masalalar ilgari surilgan. Bu esa o‘z navbatida o‘zbek dramaturgiyasi taraqqiyotining yangi bosqichini boshlab berdi.

Mahmudxo‘ja Behbudiy ijodi bugungi kunda ham o‘zining ilmiy va badiiy qimmatini yo‘qotmagan. Uning dramaturgik merosi milliy teatr tarixini o‘rganishda muhim manba bo‘lib xizmat qiladi. Shuningdek, Behbudiy asarlaridagi ma’rifatparvarlik g‘oyalari hozirgi davr yoshlarini vatanparvarlik, bilim olish va milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda katta ahamiyatga ega.

Shu sababli uning o‘zbek teatri va dramaturgiyasi rivojidagi o‘rnini tadqiq etish dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi.

Mahmudxo‘ja Behbudiy — o‘zbek jadidchilik harakatining yirik namoyandasi, dramaturg, publitsist, ma’rifatparvar va jamoat arbobi hisoblanadi. U 1875-yil 20-yanvarda Samarqand shahrida ziyoli oilasida tavallud topgan. Behbudiy yoshligidan diniy va dunyoviy bilimlarga qiziqib, arab, fors hamda rus tillarini mukammal o‘rgangan. Keyinchalik u jadidchilik harakatining faol ishtirokchisiga aylanib, Turkiston hududida yangi usul maktablarini tashkil etish, xalqni ilm-ma’rifatga chorlash va milliy uyg‘onish g‘oyalarini targ‘ib qilish bilan shug‘ullangan.

Mahmudxo‘ja Behbudiy o‘zbek dramaturgiyasining asoschilaridan biri sifatida ham tanilgan. Uning 1911-yilda yozilgan “Padarkush” dramasi o‘zbek adabiyotidagi dastlabki sahna asarlaridan biri bo‘lib, milliy teatr rivojiga katta ta’sir ko‘rsatgan. Ushbu asarda ilm-ma’rifatdan uzoq bo‘lgan jamiyatning fojeali oqibatlari tasvirlanadi. Behbudiy teatrni xalqni tarbiyalovchi va ma’naviy uyg‘otuvchi muhim vosita deb hisoblagan[8].

Behbudiy faqat dramaturg emas, balki iste’dodli jurnalist va noshir ham edi. U “Samarqand” gazetasi hamda Oyna jurnali orqali xalqni zamonaviy fikrlashga undagan maqolalar chop ettirgan. Uning maqolalarida ta’lim, milliy taraqqiyot, ayollar erkinligi va madaniyat masalalari keng yoritilgan. Behbudiy xalq taraqqiyoti ilm-fan va ma’rifat bilan chambarchas bog‘liq ekanini ta’kidlagan.

Mahmudxo‘ja Behbudiy hayoti davomida ko‘plab mamlakatlarga safar qilgan. U Misr, Turkiya va Arabiston hududlarida bo‘lib, rivojlangan ta’lim tizimlarini o‘rgangan. Bu safarlar uning dunyoqarashini kengaytirib, jadidchilik g‘oyalarining shakllanishiga katta ta’sir ko‘rsatgan.

Mahmudxo‘ja Behbudiy 1919-yil 25-martda Qarshi shahrida qatl etilgan. Uning vafoti Turkiston jadidchiligi uchun katta yo‘qotish bo‘lgan bo‘lsa-da, Behbudiy qoldirgan ma’naviy va adabiy meros bugungi kunda ham o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan. U o‘zbek milliy uyg‘onish davrining eng buyuk ma’rifatparvarlaridan biri sifatida tarixda muhim o‘rin egallaydi[8].

Mahmudxo‘ja Behbudiyning o‘zbek teatri va dramaturgiyasi rivojidagi o‘rnini o‘rganishda jadid adabiyoti, milliy uyg‘onish davri hamda o‘zbek teatr san’ati tarixiga oid ilmiy manbalar muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur mavzu yuzasidan olib borilgan tadqiqotlarda Behbudiyning ma’rifatparvarlik faoliyati, dramaturgik merosi va jadid teatrining shakllanishidagi xizmatlari keng yoritilgan.

B.Qosimovning “Milliy uyg‘onish davri o‘zbek adabiyoti” nomli asarida jadid adabiyotining shakllanish bosqichlari, uning asosiy namoyandalari va ma’rifiy g‘oyalari chuqur tahlil qilingan. Muallif Behbudiyni milliy uyg‘onish harakatining yetakchi vakili sifatida baholab, uning dramaturgik faoliyatiga alohida to‘xtaladi. Asarda “Padarkush” dramasi o‘zbek dramaturgiyasining dastlabki realistik namunalaridan biri sifatida talqin qilinadi. Tadqiqotchi ushbu asar orqali xalq ongini uyg‘otish va yoshlarni ilm-ma’rifatga chorlash g‘oyalari ilgari surilganini ta’kidlaydi (Qosimov B. Milliy uyg‘onish davri o‘zbek adabiyoti)[9].

N.Karimovning “Jadid adabiyoti namoyandalari” kitobida Behbudiyning hayoti, ijodiy faoliyati va publitsistik qarashlari haqida muhim ilmiy ma’lumotlar berilgan. Muallif Behbudiy faoliyatini jadidchilik harakatining asosiy yo‘nalishlari bilan bog‘liq holda tahlil qiladi. Kitobda uning teatrni xalqni ma’naviy tarbiyalovchi vosita sifatida baholagani hamda milliy dramaturgiyaning rivojiga qo‘shgan hissasi alohida yoritilgan (Karimov N. Jadid adabiyoti namoyandalari)[3].

S.Mamajonovning “O‘zbek teatri tarixi” asari mavzuni o‘rganishda muhim manbalardan biri hisoblanadi. Ushbu kitobda jadid teatrining shakllanish bosqichlari, ilk sahna asarlari va teatr jamoalarining faoliyati haqida ma’lumot berilgan. Muallif Behbudiyning “Padarkush” dramasi milliy

teatr tarixida yangi davrni boshlab berganini qayd etadi. Shuningdek, asarda teatrning xalq ongini shakllantirishdagi tarbiyaviy ahamiyati ham tahlil qilingan (Mamajonov S. O‘zbek teatri tarixi)[7].

Q.Rajabovning “Mahmudxo‘ja Behbudiy hayoti va ijodi” nomli ilmiy tadqiqoti esa bevosita Behbudiy faoliyatiga bag‘ishlangan. Muallif dramaturgning ma’rifatparvarlik qarashlari, publitsistik faoliyati va dramaturgik merosini batafsil tahlil qiladi. Asarda Behbudiy ijodining asosiy g‘oyasi xalqni ilm-ma’rifatga undash ekani alohida ta’kidlangan. Tadqiqotchi “Padarkush” dramasidagi obrazlar tizimi va konfliktlarni ham ilmiy jihatdan tahlil etgan (Rajabov Q. Mahmudxo‘ja Behbudiy hayoti va ijodi)[5].

A.Rasulovning “O‘zbek dramaturgiyasi taraqqiyoti” asarida o‘zbek dramaturgiyasining shakllanish va rivojlanish bosqichlari yoritilib, Behbudiyning bu jarayondagi xizmatlari yuqori baholanadi. Muallif dramaturgiyaning ma’rifiy yo‘nalishda rivojlanishida jadid adiblarining, ayniqsa Behbudiyning hissasi katta ekanini qayd etadi (Rasulov A. O‘zbek dramaturgiyasi taraqqiyoti)[2].

Mahmudxo‘ja Behbudiy o‘zbek milliy uyg‘onish davrining eng yirik namoyandalaridan biri bo‘lib, u ma’rifatparvar, publitsist, dramaturg va jamoat arbobi sifatida xalq ma’naviy taraqqiyotiga ulkan hissa qo‘shgan. XX asr boshlarida Turkiston hududida yuzaga kelgan jadidchilik harakati xalqni jaholat va qoloqlikdan chiqarish, ilm-fan va madaniyatni rivojlantirishni o‘z oldiga asosiy maqsad qilib qo‘ygan edi. Behbudiy ana shu harakatning faol vakillaridan biri sifatida yangi usuldagi maktablar ochish, matbuotni rivojlantirish, teatr san’atini yo‘lga qo‘yish va dramaturgiyani shakllantirish yo‘lida samarali faoliyat olib bordi. Ayniqsa, uning o‘zbek teatri va dramaturgiyasi rivojidagi xizmatlari milliy madaniyat tarixida muhim ahamiyat kasb etadi.

Behbudiy yashagan davrda Turkiston jamiyatida savodsizlik, diniy mutaassiblik va eskicha qarashlar hukm surardi. Xalqning aksariyati zamonaviy bilimlardan uzoq bo‘lib, jamiyat taraqqiyoti sekinlashgan edi. Jadid ziyolilari esa bunday holatdan chiqishning asosiy yo‘li sifatida ma’rifat va madaniyatni ko‘rdilar. Behbudiy ham xalq ongini uyg‘otishda teatrning ta’sir kuchi nihoyatda yuqori ekanini anglab yetdi. U teatrni oddiy tomosha vositasi emas, balki xalqni tarbiyalovchi va ma’naviy yuksaltiruvchi “ibratxona” deb baholadi. Shu sababli u dramaturgiya yaratishga alohida e’tibor qaratdi[3].

O‘zbek dramaturgiyasining shakllanishida Behbudiyning “Padarkush” asari alohida o‘rin tutadi. Ushbu drama 1911-yilda yozilgan bo‘lib, milliy dramaturgiyaning dastlabki yirik namunalaridan biri hisoblanadi. Asarda ilm-ma’rifatdan uzoq, tarbiyasiz o‘sgan yoshlarning fojeali qismati tasvirlanadi. Drama markazida boylik va manmanlik sabab farzand tarbiyasiga e’tibor bermagan ota obrazi turadi. Natijada uning o‘g‘li jinoyat yo‘liga kirib, oxir-oqibat o‘z otasining o‘limiga sabab bo‘ladi. Muallif shu orqali jamiyatdagi jaholat va e’tiborsizlik qanday og‘ir oqibatlarga olib kelishini ko‘rsatishga harakat qilgan.

“Padarkush” dramasi nafaqat mazmuni, balki sahnaviy jihatdan ham katta yangilik bo‘ldi. O‘sha davr tomoshabinlari uchun real hayot voqealarining sahnada aks ettirilishi yangicha hodisa edi. Asarda qahramonlarning tabiiy nutqi, oddiy xalq hayotiga yaqin tasvirlar va ijtimoiy muammolarning ochib berilishi tomoshabinlarga kuchli ta’sir ko‘rsatdi. Bu esa o‘zbek teatrining shakllanishi uchun mustahkam zamin yaratdi. Behbudiy teatr orqali xalqni fikrlashga, o‘z hayotiga tanqidiy nazar bilan qarashga undadi[9].

Mahmudxo‘ja Behbudiy dramaturgiyasining asosiy xususiyatlaridan biri uning ma’rifiy ruh bilan sug‘orilganidadir. U har bir asarida ilm olish, zamonaviy dunyoqarashni shakllantirish va yosh avlodni to‘g‘ri tarbiyalash g‘oyalarini ilgari surdi. Behbudiy nazarida millat taraqqiyoti faqat bilimli va ongli avlod orqali amalga oshishi mumkin edi. Shu bois uning asarlarida maktab, tarbiya, odob-axloq va ilm-fan masalalari markaziy o‘rin egallaydi. Bu jihatlar dramaturgiyani oddiy badiiy janrdan ijtimoiy-ma’rifiy vositaga aylantirdi[1].

Behbudiy teatr faoliyatini rivojlantirish uchun amaliy ishlarni ham amalga oshirdi. U Turkistonning turli shaharlarida teatr tomoshalarini tashkil qilishga ko‘maklashdi, sahna madaniyatini rivojlantirishga harakat qildi. O‘sha davrda teatrga nisbatan salbiy qarashlar mavjud bo‘lsa-da, Behbudiy va boshqa jadidlar xalq orasida teatrning foydali tomonlarini targ‘ib qildilar. Ular teatrni

xalqni uyg‘otuvchi kuch sifatida ko‘rdilar. Shu tariqa jadid teatri shakllanib, milliy madaniyat rivojining muhim qismiga aylandi.

Behbudiyning dramaturgik faoliyati boshqa jadid adiblariga ham kuchli ta’sir ko‘rsatdi. Uning izidan Abdulla Avloniy, Hamza Hakimzoda Niyoziy, Munavvarqori Abdurashidxonov kabi ma’rifatparvarlar ham teatr va dramaturgiyani rivojlantirishga kirishdilar. Natijada o‘zbek dramaturgiyasida yangi mavzu va g‘oyalar paydo bo‘ldi. Jamiyatdagi muammolarni sahna orqali yoritish an’anasi shakllandi. Bu esa milliy teatr san’atining rivojlanishida muhim bosqich bo‘ldi.

Behbudiy asarlarida milliy uyg‘onish g‘oyalari ham alohida ahamiyat kasb etadi. U xalqni milliy birlikka, taraqqiyotga va zamonaviy fikrlashga undadi. Mustamlaka sharoitida yashayotgan Turkiston xalqi uchun bunday g‘oyalar nihoyatda muhim edi. Behbudiy o‘z asarlari orqali millat taqdiriga befarq bo‘lmaslik, ilm-ma’rifat orqali ozod va taraqqiy etgan jamiyat qurish mumkinligini targ‘ib qildi. Shu jihatdan uning dramaturgiyasi nafaqat badiiy, balki siyosiy va ma’naviy ahamiyatga ham ega edi[3].

Behbudiy teatrning tarbiyaviy ahamiyatiga katta baho berdi. U sahna asarlari inson qalbiga tez ta’sir qilishini yaxshi tushungan. Kitob o‘qimaydigan yoki savodsiz inson ham teatr tomoshasini ko‘rib, muayyan xulosa chiqarishi mumkin edi. Shu sababli jadidlar teatrni xalq ma’rifati uchun eng samarali vositalardan biri deb bildilar. Behbudiy asarlarida ezgulik va yovuzlik, jaholat va ma’rifat o‘rtasidagi kurash yorqin tasvirlangan bo‘lib, bu tomoshabinlarda chuqur taassurot uyg‘otgan.

Mahmudxo‘ja Behbudiy faqat dramaturg emas, balki teatr nazariyotchisi sifatida ham faoliyat yuritgan. U matbuotdagi maqolalarida teatrning jamiyat hayotidagi o‘rni haqida fikr bildirib, uning ma’naviy tarbiyadagi rolini asoslab bergan. Behbudiy teatrni xalq hayotining oynasi deb hisoblagan. Uning fikricha, sahnada xalqning dardi, orzu-intilishlari va muammolari aks etishi kerak edi. Bu qarashlar o‘zbek teatrining keyingi taraqqiyotida muhim nazariy asos bo‘lib xizmat qildi.

Behbudiy dramaturgiyasida ayollar masalasi ham muhim o‘rin tutadi. U xotin-qizlarning ilm olishi va jamiyat hayotida faol bo‘lishini qo‘llab-quvvatladi. Jadid adabiyotida bu masala dolzarb mavzulardan biri bo‘lgan. Behbudiy eski urf-odatlar va jaholat tufayli ayollar huquqlarining cheklanayotganini tanqid qildi. Shu orqali u jamiyatda tenglik va adolat g‘oyalarini ilgari surdi. Bu qarashlar ham o‘zbek dramaturgiyasining mazmun jihatdan boyishiga xizmat qildi[6].

Mahmudxo‘ja Behbudiyning teatr va dramaturgiya sohasidagi faoliyati bugungi kunda ham o‘z ahamiyatini saqlab qolgan. Uning asarlari zamonaviy teatr sahnalarida qayta-qayta namoyish etilib, yosh avlodni ma’rifat va vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, “Padarkush” dramasida ilgari surilgan tarbiya va ilm haqidagi g‘oyalar hozirgi davr uchun ham dolzarbdir. Chunki jamiyat taraqqiyoti har doim bilimli va ma’naviy yetuk avlod bilan chambarchas bog‘liqdir.

Bugungi o‘zbek teatri taraqqiyotida Behbudiy boshlab bergan an’analarning davom etayotganini ko‘rish mumkin. Zamonaviy dramaturglar ham jamiyatdagi dolzarb muammolarni sahna orqali yoritishga intilmoqdalar. Bu esa jadid dramaturgiyasi yaratgan ijodiy maktabning davom etayotganidan dalolat beradi. Behbudiy o‘zining ma’rifatparvarlik faoliyati bilan nafaqat o‘z davri, balki kelajak avlodlar uchun ham katta ma’naviy meros qoldirdi.

Mahmudxo‘ja Behbudiy o‘zbek milliy uyg‘onish davrining eng buyuk ma’rifatparvarlaridan biri sifatida xalqimiz tarixida muhim o‘rin egallaydi. U nafaqat jadidchilik harakatining faol namoyandasi, balki o‘zbek dramaturgiyasi va teatr san’atining asoschilaridan biri sifatida ham milliy madaniyat rivojiga ulkan hissa qo‘shgan. Behbudiyning ijodiy faoliyati Turkiston jamiyatida ma’rifat, ilm-fan va zamonaviy tafakkurni targ‘ib qilishga qaratilgan bo‘lib, uning asarlari xalq ongini uyg‘otishda muhim vosita vazifasini bajargan.

Behbudiy teatrni oddiy ko‘ngilochar vosita emas, balki insonni tarbiyalovchi, jamiyatni rivojlantiruvchi va xalqni ma’naviy uyg‘otuvchi kuch sifatida baholagan. Shu sababli u dramaturgiya orqali xalq hayotidagi muammolarni ochib berishga intildi. Ayniqsa, “Padarkush” dramasi o‘zbek milliy teatrining shakllanishida muhim ahamiyat kasb etdi. Ushbu asar orqali muallif jaholat, savodsizlik va noto‘g‘ri tarbiyaning og‘ir oqibatlarini ta’sirchan tarzda yoritdi. Asardagi voqealar va

qahramonlar hayotiyligi bilan tomoshabin qalbiga chuqur ta’sir ko‘rsatgan. Bu esa o‘zbek dramaturgiyasining rivojlanishiga mustahkam asos yaratdi[8].

Mahmudxo‘ja Behbudiyning dramaturgik merosi faqat badiiy qiymati bilangina emas, balki ma’rifiy va tarbiyaviy ahamiyati bilan ham e’tiborlidir. U o‘z asarlarida yoshlarni ilm olishga, odob-axloqli bo‘lishga, millat ravnaqi uchun xizmat qilishga da’vat etdi. Behbudiy nazarida jamiyat taraqqiyoti avvalo insonlarning bilimli va ongli bo‘lishiga bog‘liq edi. Shu bois uning asarlarida maktab, ta’lim-tarbiya va ma’naviyat masalalari markaziy o‘rin egallaydi. Bu g‘oyalar bugungi kunda ham o‘z dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Behbudiy faoliyati keyingi davr o‘zbek adabiyoti va teatrining taraqqiyotiga ham kuchli ta’sir ko‘rsatdi. Uning izidan Abdulla Avloniy, Hamza Hakimzoda Niyoziy, Abdurauf Fitrat kabi jadid adiblari teatr va dramaturgiyani rivojlantirishga katta e’tibor qaratdilar. Natijada milliy sahna san’ati shakllanib, xalq ma’naviyatining rivojlanishida muhim omilga aylandi. Jadid teatri orqali xalq orasida ma’rifat va taraqqiyot g‘oyalari keng targ‘ib qilindi.

Bugungi kunda Mahmudxo‘ja Behbudiy merosi o‘zbek madaniyati va adabiyoti tarixining bebaho qismi sifatida qadrlanadi. Uning asarlari teatr sahnalarida namoyish etilib, ilmiy tadqiqotlarda keng o‘rganilmoqda. Behbudiy ilgari surgan ma’rifatparvarlik g‘oyalari yosh avlodni vatanparvarlik, milliy qadriyatlarga hurmat va zamonaviy bilimlarni egallash ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shunday ekan, Mahmudxo‘ja Behbudiyning o‘zbek teatri va dramaturgiyasi rivojidagi xizmatlari milliy madaniyat tarixida abadiy saqlanib qoladi.

Xulosa qilib aytganda, Mahmudxo‘ja Behbudiy o‘zbek teatri va dramaturgiyasi rivojining asoschilaridan biri hisoblanadi. U milliy teatr san’atining shakllanishi, dramaturgiyaning taraqqiy etishi va xalq ma’naviyatining yuksalishida beqiyos xizmat qilgan. Behbudiy yaratgan asarlar va ilgari surgan g‘oyalar o‘zbek madaniyati tarixida muhim o‘rin tutadi. Uning dramaturgik merosi bugungi kunda ham milliy san’at va adabiyot taraqqiyoti uchun muhim manba bo‘lib xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Behbudiy M. Tanlangan asarlar. – Toshkent: Ma’naviyat, 1999.
2. Qosimov B. Milliy uyg‘onish davri o‘zbek adabiyoti. – Toshkent: O‘qituvchi, 2004.
3. Karimov N. Jadid adabiyoti namoyandalari. – Toshkent: Fan, 2011.
4. Mamajonov S. O‘zbek teatri tarixi. – Toshkent: Sharq, 2007.
5. Hamdamov U. Jadidchilik va milliy tafakkur. – Toshkent: Akademnashr, 2015.
6. Rasulov A. O‘zbek dramaturgiyasi taraqqiyoti. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.
7. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: Yoshlar nashriyoti, 2008.
8. Rajabov Q. Mahmudxo‘ja Behbudiy hayoti va ijodi. – Samarqand: Zarafshon, 2017.
9. Ahmedov S. Jadid teatrining shakllanishi. – Toshkent: Tafakkur, 2013.